

Rīgā, 22.05.2026. Nr. 2-9e/120

Ministru prezidenta amata kandidātam Andrim Kulbergam
Andris.Kulbergs@saeima.lv

Par priekšlikumu ļaut izņemt pensiju 2. līmeņa uzkrājumus pirms pensijas vecuma

Labdien!

Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, Latvijas Privātā un iespējkapitāla asociācija, Ārvalstu investoru padome Latvijā un Finanšu nozares asociācija (turpmāk – uzņēmēju organizācijas) vēršas pie Jums saistībā ar dažādos formātos un modifikācijās virzītajiem priekšlikumiem attiecībā uz otro pensiju līmeni, kuru iespējamā ietekme var skart Latvijas pensiju sistēmas ilgtspēju un iedzīvotāju finansiālo drošību.

Uzņēmēju organizācijas uzskata, ka iniciatīva paredzēt iespēju izņemt pensiju 2. līmenī uzkrātos līdzekļus pirms pensijas vecuma sasniegšanas rada būtiskus riskus gan iedzīvotāju nākotnes ienākumu nodrošinājumam, gan publisko finanšu ilgtspējai. Lai arī iespēja priekšlaicīgi piekļūt uzkrātajiem līdzekļiem var šķist pievilcīga, tā samazina uzkrājumu apmēru vecumdienās un palielina risku, ka iedzīvotājiem nākotnē būs jāreķinās zemāku pensiju aizvietojamības līmeni (attiecībā pret algu) un jāklūst atkarīgiem no papildu valsts atbalsta, ko no valsts budžeta nāksies nodrošināt pārējiem nodokļu maksātājiem.

Uzņēmēju organizācijas uzskata, ka iniciatīvas pensiju sistēmas reformai ir nepieciešams rūpīgi sagatavot, tai skaitā veicot ietekmes izvērtējamu.

Ilgtermiņa uzkrājumu nozīme

Ilgtermiņa uzkrājumu veidošana ir būtiska gan iedzīvotāju finanšu drošībai, gan valsts ekonomikas ilgtspējai, īpaši ņemot vērā sabiedrības novecošanos un pieaugošo slogu uz pensiju sistēmu. Latvijā pensiju 2. līmenis pilda nozīmīgu lomu, mazinot demogrāfiskos riskus, stiprinot saikni starp ekonomikas izaugsmi un nākotnes pensijām, kā arī veicinot investīcijas un kapitāla tirgus attīstību. Vienlaikus uzkrājumu apjoms Latvijā joprojām ir būtiski zemāks nekā Eiropā, kas norāda uz nepieciešamību konsekventi stiprināt ilgtermiņa uzkrājumu sistēmu. Otrā un trešā līmeņa pensiju sistēmas aktīvi Latvijā veido aptuveni 25% no IKP, kamēr Eiropā tie sasniedz vidēji 40% no IKP,

bet atsevišķās valstīs pat pārsniedz 200% no IKP¹. Šī atšķirība iezīmē būtisku strukturālu izaicinājumu, vienlaikus arī skaidru potenciālu ilgtermiņa uzkrājumu palielināšanai.

Makroekonomiskie riski

Priekšlaicīga uzkrājumu izņemšana radītu būtiskus makroekonomiskus riskus. Īstermiņā papildu likviditāte mājsaimniecību rīcībā palielinās patēriņu, kas apstākļos ar ierobežotu piedāvājuma elastību pastiprinās inflācijas spiedienu. Ilgtermiņā šāda politika samazinās kopējo uzkrājumu līmeni ekonomikā, mazinot pieejamo ilgtermiņa kapitālu investīcijām. Tā kā pensiju 2. līmeņa aktīvi ir nozīmīgs institucionālais investīciju avots, to samazināšanās negatīvi ietekmēs kapitāla tirgus attīstību, finansējuma pieejamību un investīciju apjomu tautsaimniecībā. Vienlaikus tas ilgtermiņā palielinās spiedienu uz publiskajām finansēm un sociālās apdrošināšanas sistēmu, kā arī vājinās Latvijas konkurētspēju. Latvijas Bankas aplēses liecina, ka būtiskas pensiju 2. līmeņa vājināšanas gadījumā nākotnē varētu būt nepieciešams palielināt darbaspēka nodokļu slogu par pieciem procentu punktiem.

Igaunijas 2021. gada pensiju reformas pieredze rāda, ka priekšlaicīga uzkrājumu izņemšana rada īstermiņa patēriņa pieaugumu, bet samazina nākotnes pensiju apmēru. Igaunijas Centrālās banka² norāda, ka būtiska daļa iedzīvotāju izņemtos līdzekļus izmantoja patēriņam vai tūlītējām finanšu vajadzībām. Tas īstermiņā stimulēja ekonomisko aktivitāti, vienlaikus lielai daļai iedzīvotāju samazināja nākotnē izmaksājamo pensiju apmēru, jo tika zaudēta fondētā uzkrājumu komponente (pensiju 2. līmenis).

Lietuvā iespēja izņemt pensiju 2. līmenī veiktos uzkrājumus ir ieviesta no 2026. gada. Lietuvas Centrālās banka 2025. gadā³ prognozēja līdzīgus makroekonomiskos efektus - gadījumā, ja nozīmīga daļa pensiju 2. līmeņa dalībnieku izņemtu uzkrājumus, 2026. gadā pieaugtu privātais patēriņš, kas īstermiņā palielinātu gan IKP izaugsmi, gan inflāciju. Tomēr šis IKP kāpums rastos vienreizēja pieprasījuma puses pozitīva šoka rezultātā un tas nebūtu balstīts uz produktivitātes vai investīciju pieaugumu. Jau nākamajā periodā izaugsme prognozēta zemāka par bāzes scenāriju, jo samazinās uzkrājumi un līdz ar to arī investīciju potenciāls ekonomikā.

Pensiju 2. līmeņa attīstība Latvijā

Jāuzsver, ka pēdējos gados pensiju 2. līmeņa regulējums ir mērķtiecīgi pilnveidots, stiprinot sistēmas efektivitāti un atbilstību ilgtermiņa uzkrājumu mērķim. Ir paplašinātas ieguldījumu iespējas, tostarp nodrošinot iespēju ieguldīt līdz 100% pensiju 2. līmeņa aktīvus akcijās. Vienlaikus būtiski samazinātas valsts regulētās komisijas maksas, kas šobrīd vidēji ir ap 0,36% gadā, tādējādi palielinot neto atdevi dalībniekiem. Nosakot komisijas maksas griestus, ir radīts īpašs stimuls ieguldījumiem Latvijā.

Papildus tam ir uzlabota informācijas pieejamība. Latvijas Bankas dati liecina, ka aptuveni 55% no visiem pensiju 2. līmeņa dalībniekiem šobrīd atrodas vecumam atbilstošā ieguldījumu plānā, kas ir nozīmīgs progress salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem. Tas ir sasniegts pateicoties aktīvai pensiju fondu pārvaldnieku komunikācijai ar saviem klientiem, aicinot investēt pensiju 2. līmeņa līdzekļus dalībnieka vecumam piemērotā plānā.

Likumdevēja ieviestie pasākumi ir devuši izmērāmus rezultātus. Ir pieaugusi dalībnieku interese par atbilstoša ieguldījumu plāna izvēli. Pēdējo piecu gadu laikā aktīvo plānu (ar augstu akciju

[1.]

¹https://www.oecd.org/en/publications/pension-markets-in-focus-2025_b095d0a0-en/full-report/component-3.html#figure-d1e274-80620c2fc0

²https://haldus.eestipank.ee/sites/default/files/2025-04/wp_2025_04.pdf

https://haldus.eestipank.ee/sites/default/files/2025-04/wp_2025_03.pdf

³ https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/51997_99f0a98e57fd62873e5bab678d6514d2.pdf

un

Īpatsvaru) vidējais gada ienesīgums ir sasniedzis 9% – 11%⁴, apliecinot kapitāla tirgos balstītas pieejas nozīmi ilgtermiņa uzkrājumu veidošanā.

Labklājības ministrija un Latvijas Banka šobrīd izstrādā pensiju 2. līmeņa saņemšanas fāzes pilnveides projekts, kura ietvaros tiek vērtēti dažādi risinājumi, kas ļautu dažādot 2.pensiju līdzekļu izmantošanas alternatīvas, sasniedzot pensijas vecumu. Cik zināms, viens no priekšlikumiem ir radīt iespēju saņemt regulāras izmaksas no pensiju 2. līmeņa. Īpaša uzmanība pievērsta iespējai arī pēc pensijas vecuma sasniegšanas palikt pensiju 2. līmenī un saņemt pakāpeniskas izmaksas.

Ieguldījumi Latvijas ekonomikā

Pensiju 2. līmenis vienlaikus pilda būtisku makroekonomisku funkciju, nodrošinot alternatīvu kapitāla avotu ieguldījumiem Latvijas tautsaimniecībā. Tas veicina kapitāla tirgus attīstību, uzlabo Latvijas uzņēmumu piekļuvi kapitālam un stiprina investīciju vidi kopumā.

Tuvāko 2-3 gadu laikā Latvijā plānota vairāku jaunu investīciju fondu izveide ar kopējo apjomu līdz 1-1,5 miljardiem eiro, kuru darbībā būtiska loma paredzēta pensiju fondu kapitālam. Šie ieguldījumi veicinātu uzņēmumu izaugsmi, produktivitāti un kapitāla tirgus attīstību. Vienlaikus priekšlikumi, kas likvidētu pensiju otro līmeni apdraud šo iniciatīvu īstenošanu un jaunu investīciju ieplūdi Latvijas ekonomikā.

Ņemot vērā minēto, uzņēmēju organizācijas neatbalsta pensiju 2. līmeņa līdzekļu priekšlaicīgu izņemšanu. Šāds priekšlikums ir pretrunā ar sistēmas pamatmērķi, kas ir ilgtermiņa uzkrājumu veidošana. Tāpat tas palielinātu individuālos un valsts fiskālos riskus, bremsētu kapitāla tirgus attīstību un pasliktinātu investīciju vidi, kā arī tieši samazinātu nākotnes pensiju apmēru. Turklāt šāds risinājums mazinātu Latvijas ekonomikai pieejamo ilgtermiņa kapitālu, ierobežojot investīciju iespējas, kā arī radītu spiedienu celt darbaspēka nodokļus, kas mazinātu Latvijas jau šobrīd viduvējo konkurētspēju.

Pensiju sistēmas pilnveidošanai nepieciešama koordinēta, datos balstīta un ilgtermiņā orientēta rīcība, nodrošinot ciešu sadarbību starp politikas veidotājiem un nozares dalībniekiem. Uzņēmēju organizācijas ir gatavas iesaistīties sarunās par pensiju sistēmas pilnveidošanu, lai kopīgi rastu risinājumus, kas stiprina sistēmas noturību.

Pateicamies par izpratni un sadarbību!

Ar cieņu

Latvijas Darba devēju konfederācijas ģenerāldirektors Kaspars Gorkšs

Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras valdes priekšsēdētāja Katrīna Zariņa

Latvijas Privātā un iespējkapitāla asociācijas valdes priekšsēdētājs Matīss Neimanis

Ārvalstu investoru padomes Latvijā izpilddirektore Tatjana Guzņajeva

Latvijas Finanšu nozares asociācijas valdes priekšsēdētājs Uldis Cērps

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

[1.] _____

⁴ <https://www.manapensija.lv/lv/pensiju-2-limenis/aktualie-dati/>